

DOODENDANS

De Doodendans is een allegorische voorstelling, waarin de Dood al dansende menschen met zich meevoert.

„Danse macabre,” oud Fransch: „Danse Macabré,” wijst waarschijnlijk op een eigenaam, variant van „Machabée,” die samenhangt met „Maccabeeërs.”

Er zijn verschillende voorstellingen van dien „Doodendans,” die nog te zien zijn, o.a. te Pisa, te Chaise Dieux en te Basel. Deze laatste is een serie houtsneden van den beroemden Holbein, Hans den Jongere, (1497-1543), tijdgenoot van Albrecht Dürer.

Pausen, edelen, vrouwen, mannen, jongen, ouden, lachend en dansend voert de onverbiddelijke dood, zonder onderscheid, door het wild gewoel der wereld en het rusteloos jagende en jachtende leven, onverwacht en ongedacht, ten grave.

Koning Dood stuurt onzichtbaar, doch met onontkoombare zekerheid de teugels der paarden en richt met onzichtbare gewisheid de schreden der menschen, dansend en onbewust van eenig gevaar, naar den ondergang-doodendans.

Aan deze voorstelling werd ik herinnerd, toen ik op 't meest onverwacht getuige werd van de ontzettende realiteit, die de doodendans voor onzen tijd heeft, de *moderne* doodendans.

In de cultuurfilm: „Een lied van de aarde,” vervaardigd door den Zweedschen kunstschilder Svend Noldan, komt een passage voor, waar men van groote hoogte een overzicht heeft van het werken en woelen der menschen in den dagelijkschen gang van het razende leven: ieder z'n eigen doel, z'n eigen weg, z'n eigen begeerten, wenschen, strevingen, door elkander, naast elkander, langs elkaar heen, voorbij; eigen bestemming, eigen wil, eigen beteekenis, eigen levensdraad, hoe lang? hoe kort? Onzichtbaar tusschen die voortwarrelende menigte schrijdt de dood. Hij tiert met wiskunstige berekening de teugels der paarden, houdt zijn ijzige hand aan het stuurraad van auto en vliegtuig, grijpt catastrofaal in, in de raderen der locomotief, wenkt den wielrijder den dood in en begeleidt de schreden der wandelaars naar een tragisch einde.

De doodendans van den modernen tijd, de levende, gruwelijke werkelijkheid van ons hedendaagsch verkeer, het aangrijpend gebeuren van elken dag; het monotoon verslag van elke avondeditie, het dagelijksch wederkeerend relaas van de radionieuwsuitzendingen.

Hoevelen zijn onder stralenden hemel en glanzende zon uitgegaan met juichende ziel en begeertensvolle levensverwachting, om in den droeven modernen doodendans onder te gaan?

't Is Zaterdagavond. Als een hemelsche glans in de duisterheid van het alles opeischende leven, licht de dag des Heeren aan en dan is de Zaterdagavond de stille voorbereiding tot heiliging ervan.

Met die gedachten bezig, keer ik huiswaarts van een vergadering. Het raast en het rijdt en rost langs me heen, ritsende auto's met flitsende lichten, knallende motors, schurende tramgeluiden, getoeter en gebel in alle toonaarden, een wemeling van allerlei lichten en lichtjes tot ver op den donkeren weg.

Plots bij een kruising een harde slag, een angstaanjagend gekreun van remmen, dan pijnlijke stilte, alles houdt stil, toeloop van menschen; ik haast me er heen, daar ligt midden op de straat een meisje; m'n dochter???

Het hart klopt me in de keel; ik ben één van de eersten

en buig me in angstige spanning dicht over het slachtoffer, om te herkennen; donker, onduidelijk ligt daar een mensch, een stukje ellende; de duistere schaduwen van talrijke omstanders maken waarnemen moeilijk, dan even een lichtschijs tusschen menschen dóór, God zij gedankt, mijn dochter is het niet.

Een zucht van verlichting ontsnapt me.

Ik treed meer in den kring terug, betrap er mij op, dat ik het rustiger kan aanzien; is het daarom minder?

Zoo gaat het bij ons menschen altijd; als het ongeluk onszelf of onze familie, of onze naaste kennissen treft, grijpt het ons aan, bij onbekenden, ja, vinden we het wel verschrikkelijk, maar het gaat gauw langs ons heen.

En toch — dit meisje is ook een dochter van een vader en een moeder; héden blijmoedig uitgereden, met een da-äg op de vroolijke lippen, — de klamme dood heeft haar in den doodendans meegevoerd. Ze is ook met een hartje zonder zorg weggereden en heeft aan geen mogelijk onheil gedacht, — danse macabre!

Mogelijk wachten thuis liefhebbende ouders op haar terugkeer, en zwelt bij haar uitblijven de spanning vol angst en vrees, bange onzekerheid — straks droeve werkelijkheid, in het ziekenhuis.

Arme ouders!

Arm slachtoffer van den modernen doodendans.

Twintig minuten lag ze op de kille straatsteenen, met bebloed hoofd, roerloos, toen kwam de ziekenwagen, — de droeve gang, die velen elken dag moeten gaan.

Danse macabre — doodendans, — beeld van het wereldleven van onze eeuw, „Der Tod,” las ik in een „Geschichte der Kunst,” „ist das grosze Geheimnis in der Natur und das Unvermeidliche, das zur Besinnung mahnt. Lebe, wie du, wenn du stirbst, wünschen wirst gelebt zu haben. Das wird der Sinn der Totentänze und Todessymbolik dieser Zeit (1400).” *)

Was dit de geest van het Naturalisme, evenzeer kunnen wij Christenen deze gedachte overnemen, met dien verstande, dat ieder Christen te leven heeft, zooals God het eischt, bezittende als niet bezittende.

„Wees dan altijd bereid, want gij weet niet in welke ure uw Heere komen kan,” zegt de Schrift. H. W. A.

*) „De dood is het groote geheim in de natuur en het onvermijdelijke, dat tot bezinning maant. Leef, zooals ge bij uw sterven wenschen zult, geleefd te hebben. Dat wordt de zin van de doodendansen en doodensymboliek van dezen tijd (1400).” (Hamann)

OPMERKINGEN OVER BOEKEN

EWIG GISTER *)

Een Afrikaansche Libel, waard om gelezen te worden door vele zeilers van de „Dietsche barken”.

In deze korte vertelling trilt verleden en toekomst van het Afrikaansche volk. Het is geschreven uit een hart, gloeiend van toegenegenheid voor haar land. En in de naïef klinkende Boerentaal beschrijft Johanna van Broekhuizen die onuitroeibare liefde van den Zuid-Afrikaner voor zijn geboortegrond, waardoor hij — de vertelling begint na den Boerenoorlog met Engeland — óf in den vreemde aan heimwee te gronde gaat, óf, teruggekeerd, er zich worstelend weer bovenop werkt. — Een krachtige schets, en toch tegelijk teer.

E. V.-v. O.

*) Suid Afrikaansche Skets deur Johanna van Broekhuizen. — Uitgege deur Bosch & Keuning - Baarn.